

Nenařízení pitvy povinné ze zákona postup lege, či non-lege artis ?

Miroslav Hirt – USL

Karel Cibulka – NSZ

Alena Tobiášová - FNB

Sdělení ?

Otázka!

Druhy pitev

1. Anatomické (netýkají se nemocnic)

2. Patologicko anatomické

3. Zdravotní

4. Soudní (netýkají se zdravotníků)

Povinné pitvy patologicko anatomické

- u žen, které zemřely v souvislosti s **těhotenstvím**, porodem, potratem, umělým přerušáním těhotenství nebo v šestinedělí,
 - u **dětí** mrtvě narozených a u dětí zemřelých do 18 let věku,
-
- u **plodů** z uměle přerušovaných těhotenství provedených z důvodů genetické indikace nebo indikace vrozené vývojové vady plodu,
 - u pacientů, kteří zemřeli při **operaci**, při **nechirurgickém intervenčním výkonu**, v souvislosti s komplikací navazující na operaci nebo nechirurgický intervenční výkon nebo při úvodu do anestézie,
 - jestliže byl z těla zemřelého proveden **odběr** orgánu pro účely transplantací, tkání nebo buněk pro použití u člověka nebo odebrána část těla pro výzkum nebo k výukovým účelům; v případech, kdy transplantační zákon stanoví provádění pitev jinak, postupuje se podle transplantačního zákona,
 - v případě podezření, že k úmrtí došlo v souvislosti s **odběrem** orgánu za účelem transplantace nebo tkání nebo buněk pro použití u člověka,
 - v případě, že k úmrtí došlo v souvislosti se závažnou nežádoucí příhodou při **klinickém hodnocení** humánního léčivého přípravku nebo s nežádoucí příhodou při klinických zkouškách zdravotnického prostředku nebo v souvislosti s ověřováním nových poznatků použitím metod, které dosud nebyly v klinické praxi na živém člověku zavedeny, nebo v případě podezření na tyto skutečnosti (**experiment**),
 - v případě, kdy není dostatečně objasněna **příčina smrti**, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací nebo klinická diagnóza.

Povinné pitvy zdravotní

- při všech **násilných** úmrtích včetně sebevraždy,
 - při podezření, že úmrtí mohlo být způsobeno v souvislosti se zneužíváním **návykových** látek,
-
- při náhlých a neočekávaných úmrtích, jestliže při prohlídce těla zemřelého nedošlo ke stanovení **příčiny** smrti nebo nebyla příčina smrti dostatečně objasněna,
 - při podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti s **nesprávným** postupem při poskytování zdravotních služeb, které vyslovil zdravotnický pracovník zúčastněný na poskytování zdravotních služeb, lékař, který provedl prohlídku těla zemřelého, nebo osoba blízká zemřelému,
 - u osob, které zemřely ve výkonu **vazby**, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.

Výjimky

1.První výjimka (platí jak pro lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého, tak pro poskytovatele provádějícího pitvu) se týká žen zemřelých v souvislosti s **těhotenstvím** a porodem, **geneticky** narušených plodů z uměle přerušovaných těhotenství, zemřelých **dětí**, při všech **násilných** úmrtích včetně sebevraždy, při podezření, že úmrtí mohlo být způsobeno v souvislosti se zneužíváním návykových látek. Příčina úmrtí však musí být **zřejmá** a zemřelý pacient za svého života vyslovil prokazatelný **nesouhlas** s provedením pitvy nebo zákonný zástupce nebo opatrovník zemřelého pacienta anebo osoba pacientovi blízká požádali o neprovedení pitvy.

Jde o fakultativní rozhodnutí lékaře provádějícího prohlídku nebo poskytovatele provádějícího pitvu a vyžaduje se prokazatelný nesouhlas dotčené osoby či osoby jí blízké s provedením pitvy. O rozhodnutí o neprovedení zdravotní pitvy, je-li jinak povinná, je poskytovatel v oboru soudního lékařství povinen informovat Policii České republiky (viz § 88a odst. 4 ZdravSl). Nesplnění povinnosti však není nijak sankcionováno

2.Druhá výjimka se navíc týká případů, kdy sice **není dostatečně objasněna příčina smrti**, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací nebo klinická diagnóza, resp. náhlých a neočekávaných úmrtích, jestliže při prohlídce těla zemřelého nedošlo ke stanovení příčiny smrti nebo nebyla příčina smrti

dostatečně objasněna, ale pokud **při dodatečně** provedeném odborném posouzení pracovištěm provádějícím pitvu, je příčina úmrtí zřejmá.

3.Naopak platí, že poskytovatel provádějící pitvu **provede** patologicko-anatomickou nebo zdravotní pitvu v případech podle § 88 odst. 2 nebo 3 ZdravSl, i když nebyla určena lékařem provádějícím prohlídku těla zemřelého [viz § 88a odst. 2 písm. c) ZdravSl].

Patologicko anatomická

Účel

provádějí se za účelem zjištění základní nemoci a dalších nemocí, komplikací zjištěných nemocí a k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení smrtí z chorobných příčin
§ 88 odst. 1 písm. a) a ž d) ZdravSl

Diagnostika

Terapie

Pitva zdravotní

Účel

provádějí se za účelem zjištění příčiny smrti a objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob, které zemřely mimo zdravotnické zařízení nebo v něm náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím, včetně sebevraždy

§ 88 odst. 1 písm. a) a ž d) ZdravSl

Příčina smrti

♂ 68 let

přijatý v souvislosti s bolestmi břicha a jednorázovým zvracením.

- **Srdce:** CHICHS po IM a implantaci koron. stentu s perzistujícím difusním koronárním postižením
- Hypertenze III st., hyperlipidemie, stop kuřák
- **GIT:** Diagnostikován duplicitní tumor tračníku - indikován a připraven k časně elektivní operaci. Během operace rozhodnuto o provedení subtotální kolektomie.
- Předoperačně hodnocen anesteziologem jako ASA III.
- Pooperační léčba provázena běžnými stavy u nemocných s podobně rozsáhlým operačním výkonem, v podobném věku a při podobných komorbiditách.
- Pacient byl v dobrém a kompenzovaném stavu bez známek pooperačních komplikací překládán na standardní oddělení.
- Pět dnů po operaci dochází k závažné změně stavu pacienta. V dalším průběhu hospitalizace lze pozorovat řetězení komplikací - ileózní stav, sekrece z rány, vysoké odpady sondou, exenterace, revize s nálezem dehiscence anastomózy, kritický stav – exitus letalis

Z chirurgického hlediska není zřejmý žádný postup, který by bylo možné hodnotit jako non lege artis.

Lékařem provádějícím prohlídku těla zemřelého nebyla nařízena pitva, neboť si byl (údajně) jistý.

*embolia arteriae pulmonalis
massiva*

Jak byla tato diagnóza stanovena???

„Vitium artis“

zrušen

Nezávislé odborné komise

Musí na závěr svého posudku uvést jednoznačně

Byl, či nebyl dodržen postup
na náležitě odborné úrovni
(tj. postup LEGE ARTIS)

Náležitá odborná úroveň

- Pojem lege artis (poskytování zdravotních služeb v souladu s pravidly oboru) trestní zákoník ani jiný právní předpis nepoužívá.
- Zákonný pojem je **náležitá odborná úroveň** (definice podle § 4 odst. 5 ZdravSl).
- Závěr o tom, zda byla dodržena náležitá odborná úroveň v konkrétním případě, je závěrem právním (viz náleží Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13, uveřejněný pod č. 3/2014 Sb.n.u.ÚS.).

Náležitá odborná úroveň

Definičními znaky náležité odborné úrovně jsou:

- **pravidla vědy** (tj. současné a dostupné vědecké poznatky v medicíně),
- **uznávané medicínské postupy** (jejich součástí jsou standardy zdravotních služeb či jen zdravotní péče, jimiž se podle § 2 písm. h) vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění vyhlášky č. 2/2016 Sb., rozumí *písemně zpracovaný postup při poskytování zdravotní péče nebo související s poskytováním zdravotní péče, který odpovídá současným dostupným poznatkům vědy, zveřejněný ve věstníku Ministerstva zdravotnictví, případně v publikačním prostředku jiného ústředního správního úřadu*),
- **respekt k individualitě pacienta,**
- **konkrétní podmínky a objektivní možnosti.**

Náležitá odborná úroveň

- **Náležitá odborná úroveň se vztahuje na poskytování veškerých zdravotních služeb podle ZdravSI či ZáchrSI nebo SpecZdravSI, tedy i na nakládání s tělem zemřelého a související úkony, včetně pitvy, resp. postupu, kterým lékař rozhoduje o jejím (ne)nařízení.**
- Viz § 2 odst. 2 písm. c) ZdravSI-nakládání s tělem zemřelého v rozsahu stanoveném tímto zákonem

Náležitá odborná úroveň

- Při posuzování postupu na náležité odborné úrovni je zapotřebí posuzovat zvláště postup lékaře/poskytovatele zdravotních služeb:
 - při zdravotní péči poskytnuté pacientovi za jeho života
 - a
 - zdravotních službách po jeho smrti, tj. rozhodování o provedení či neprovedení pitvy, určení typu pitvy, postupu při pitvě a závěrů pitvy.

Trestní odpovědnost

Pro vznik trestní odpovědnosti lékaře či zdravotníka musí být splněny následující předpoklady (obdobně viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005):

- **jednání v rozporu s povinností poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni [tato povinnost je výslovně zakotvena v § 49 odst. 1 písm. a) ZdravSl],**
- **zaviněné jednání,**
- **příčinná souvislost mezi tímto jednáním a trestněprávně významným následkem.**

Trestní odpovědnost

- **Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 4 Tdo 53/2012, ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 1907/13**

„Neprovedení soudní pitvy či ohledání těla poškozeného je nutno považovat za procesní pochybení.“

- *Neprovedení tzv. povinné pitvy tedy zakládá postup v rozporu s právem*

Trestní odpovědnost

Trestní odpovědnost lékaře za nenařízení (případně i neprovedení) tzv. povinné pitvy může přicházet v úvahu zejména v případech, ve kterých by došlo k zásahu do nemajetkových práv (viz přečin poškození cizích práv podle § 181 TrZ). Muselo by se jednat o intenzivní zásah do těchto práv, kterým vznikla vážná újma podvodným jednáním pachatele.

Trestní odpovědnost

Zcela není vyloučena ani případná trestní odpovědnost za přečin nadržování podle § 366 TrZ, pokud by trestně odpovědná osoba jednala v úmyslu umožnit pachateli jiného trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Např. lékař rozhodující o provedení povinné pitvy ví, že ke smrti pacienta došlo v důsledku trestného činu jiného lékaře a k odhalení tohoto trestného činu nenařídí pitvu.

Trestní odpovědnost

- Podkladem pro závěr o trestní odpovědnosti jsou zápisy ve zdravotnické dokumentaci, list o prohlídce zemřelého, svědecké výpovědi, znalecké posudky
- Uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a principu ultima ratio (stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013. sp. zn. Tpjn 301/2012, uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.).

Je

nenařízení pitvy povinné ze zákona
postup na náležitě odborné úrovni
či nikoliv

- tj. lege artis nebo non-lege artis -

?

Nenařízení pitvy povinné ze zákona

*i při dodržení postupu lege artis při zdravotní péči
za života pacienta*

je nezákonným jednáním

lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého !